

LAJANJE

Stara gospođa Jordan, koju već tri decenije zovu „stara gospođa Jordan“, jer je prema tome postojala i jedna mlada gospođa Jordan, a sad opet još jedna mlada gospođa Jordan, stanovala je doduše u Hicingu, ali u jednoj zapuštenoj vili, u jednosobnom stanu sa sićušnom kuhinjom i kupatilom u kome je bila samo sedeća kada. Od svog čuvenog sina Lea, profesora, dobijala je 1000 šilinga mesečno, i ona je uspevala da živi s tim, iako je tih 1000 šilinga u poslednjih dvadeset godina toliko izgubilo na vrednosti da je samo s mukom mogla da plaća jednu stariju ženu, izvesnu gospođu Agnes, koja bi dvaput nedeljno „privirila“ kod nje i malo pospremala, ono „najgrublje“, i od toga bi uštedela i za rođendanske i božićne poklone za sina i unuka iz prvog profesorovog braka kojega je prva mlada žena slala tačno na Božić da preuzme svoj poklon, dok je pak Leo imao previše posla da bi o tome vodio računa, a otkako se proslavio i njegova lokalna slava prešla u internacionalnu, morao je još više da radi. Promena je nastupila tek kad je kod stare gospođe, koliko je god češće mogla, počela da dolazi najnovija mlada gospođa Jordan, jedno zaista ljubavno stvorenje, kako je to stara gospođa sebi brzo priznala, i ona bi joj svaki put rekla: Ali Franciska, to nije u redu, nije potrebno da dolazite toliko često, i kakvo rasipništvo. Biće da i sami imate dovoljno izdataka, no, Leo je prosto tako dobar sin!

Franciska bi svaki put nešto donela, delikatese i šeri, kakvo pecivo, jer je ukopčala da stara gospođa

voli da gucne, pa i više od toga, da mnogo polaže na to da ima nešto „da iznese na sto“, jer Leo bi ipak mogao da naiđe, a on ne bi smeo da primeti da joj je kuća prazna i da po ceo dan premišlja kako da rasporedi novac i za kakve poklone još mora da joj ostane. Stan joj je bio pedantno čist, samo što je u njemu maličak vonjalo na staru ženu, o čemu ona nije ništa znala, ali bi Lea Jordana brzo nateralo u beg, sasvim nezavisno od toga što nije imao vremena za bacanje i što apsolutno nije znao o čemu da razgovara sa svojom osamdesetpetogodišnjom majkom.

Veseo je bio samo pokatkad – koliko je Franciska znala – kad je imao vezu s nekom udatom ženom, jer tada stara gospođa Jordan nije spavala i pravila je čudne, zapetljane aluzije pošto je strepela za njegov život, smatrajući muževe žena s kojima je Leo živio opasnim i ljubomornim i krvoločnim, pa se opet umirila tek kad je oženio Francisku koja nije imala nikakvog muža koji vreba iza grma, već je bila mlada i vesela, siročić, doduše ne iz akademske porodice, ali imala je brata koji je bio akademski građanin.

Akademske porodice i akademici za gospođu Jordan bili su od velike važnosti, iako ona nikad nije odlazila među ljude i samo je slušala da se o njima priča. Ali njen sin bi imao pravo da se brakom veže uz jednu akademsku porodicu. Stara gospođa i Franciska govorile su gotovo samo o Leu pošto je on mogao biti jedina izdašna tema između njih, i Franciska je mnogo puta morala da gleda foto-album: Leo u dečjim kolima, Leo na plaži, i Leo kroz sve godine, na planinarenjima, prilikom lepljenja poštanskih maraka i tako dalje, sve do vojnog roka.

Bio je to jedan sasvim drugi Leo, koga je ona upoznala preko stare gospođe, od onoga s kojim je bila venčana, pa kad bi onda obe žene pile njen šeri, stara

bi gospođa rekla: – Bio je komplikovano dete, neobičan dečak, zapravo se moglo predvideti sve što je od njega postalo.

Franciska je neko vreme s radošću slušala ta uveravanja, pa i to da je Leo bio tako dobar prema svojoj majci i da joj je uvek pomagao, sve dok nije primetila da se nešto ne slaže, pa je zgranuto otkrila šta se ne slaže: stara gospođa se bojala svog sina. Počelo je s tim što bi stara gospođa – jer ona je to smatrala dobrom taktikom koju Franciska nikad neće prozreti pošto se slepo divila svom mužu – katkad plaho i onako uzgred kazala: – Ali molim Vas ni reč o ovome Leu, znate kako je on brižan, moglo bi ga to uzbuditi, samo mu nemojte pominjati da mi nešto nije u redu s kolenom, to je dabome sitnica, ali mogao bi da se uzbuđi.

Franciska je doduše postala svesna da se Leo, naprotiv, nikad ne uzbuđuje, u svakom slučaju ne zbog majke, te je otuda odsutno slušala njene priče, međutim, potisnula je svoj prvi uvid. To o kolenu mu je na žalost već bila ispričala, ali se staroj gospođi zaklela da mu ni reč o tome neće pomenuti, jer Leo je ionako regovao ljutito i onda, da je odobrovolji, kazao da zbog jedne takve tričarije zaista ne može ići čak u Hicing. Kaži joj – upotrebio je namah nekoliko medicinskih izraza – neka kupi to i to i neka što je moguće manje radi i baza okolo. Franciska je, ni-pet-ni-šest, kupila medikamente a u Hicingu tvrdila kako je krišom, ne pominjući ime, razgovarala s jednim asistentom svog muža, koji joj je to preporučio, ali kako će, bez negovateljice, staru gospođu zadržati u krevetu – nije znala. Nije se više usuđivala da i za to pita Lea, jer negovateljica košta, i sada se nalazila između dve vatre. S jedne strane gospođa Jordan nije htela ništa da zna o tome, s druge strane Leo Jordan, iako iz sasvim drugih razloga, prosto nije želeo da sluša. U vreme zapaljenja

kolena nekoliko puta je slagala muža, na brzinu bi se odvezla u Hicing, tobože bi otišla kod frizera, pospremla mali stan i donela sa sobom sve potrepštine, kupila mali radio i zatim se svakako osećala nelagodno, jer Leo će zacelo primetiti taj izdatak, pa je onda brzo sve još jednom preknjižila i posegla za svojom malom ušteđevinom sa knjižice, za koju je bilo dogovoreno da joj bude crna rezerva, za ma koji slučaj nužde koji možda nikad neće nastupiti, a i smeo bi da bude samo mali slučaj nužde. Jer ona je sa svojim bratom podelila ono malo što je ostalo posle smrti cele porodice, osim jednog kućerka u južnoj Koruškoj koji je lagano propadao. Zatim je pozvala jednog lekara opšte prakse iz susedne ulice i dala mu da neko vreme leči staru gospođu, opet je plaćala iz svoje crne rezerve, i što je bilo mnogo važnije, nije smela da otkrije lekaru ko je, i ko je stara gospođa, jer to bi samo škodilo Leovom glasu, a Leov glas je bio i u Franciskinom interesu, no stara gospođa je mislila još mnogo nesebičnije, jer ona od svog čuvenog sina nije mogla zahtevati pride da pogleda i njeno koleno. Već pre je koristila štap, ali posle istorije sa kolenom štap joj je zaista bio neophodan, i Franciska ju je s vremena na vreme vozila u grad. Bilo je mukotrpnno ići u kupovinu sa starom gospođom, jednom joj je bio potreban češalj, ali više nije bilo češljeva kao „u njeno vreme“, pa i kad je stara gospođa bila uljudna, dostojanstveno stojala u radnji, ipak je rasrdila malu prodavačicu, sumnjičavo zagledajući cene i glasno došapnuvši Franciski da su to pljačkaške cene, da je bolje da odu negde drugde. Prodavačica, koja nije mogla da zna koliko je nabavka češlja velik problem za staru gospođu, odbrusila je da po nižim cenama nigde nema ničega. Franciska je smeteno porazgovarala s majkom, ova je uzela češalj koji joj se svideo ali se činilo da će staru gospođu stajati čitavo

bogatstvo, brzo ga je platila i rekla: neka Vam to bude već sad jedan božićni poklon od nas, unapred. Cene su sad stvarno svuda užasno skočile. Stara gospođa nijednu reč nije rekla, osećala je svoj poraz, ali ako su to ipak pljačkaške cene, kad je pre češalj koštao dva šilinga a danas šezdeset, onda za nju više nije ostalo mnogo razumljivog u ovom svetu.

Nakon vremena kad je bila iscrpena tema „dobar sin“, Franciska je češće skretala razgovor na samu staru gospođu, jer znala je samo da je Leov otac bio rano preminuo, od infarkta ili od kapi, sasvim iznenada, na nekim stepenicama, moralo je proći mnogo vremena otad, jer kad čovek sračuna, ta žena je bila udovica već pedeset godina, prvo godinama posvećena tome da othrani sina, pa odmah zatim starica za koju više nikoga nije bilo briga. Nikad nije govorila o svom braku, već samo o svojoj vezi s Leom koji je naprosto imao zaista težak život, bez oca, i opsednuta Leom, nije to povezala sa Franciskom koja je rano izgubila oba roditelja, jer teško je moglo biti samo njenom sinu, a onda se zapravo ispostavilo da mu i nije bilo baš toliko teško jer mu je studije platio neki dalji rođak, taj Johanes, o kome je Franciska čula tek nešto malo, samo par prezrivyh, kritičkih rečenica o tom rođaku koji navodno pliva u parama i vodi život večitog besposličara, sad matorom, punom tričavih zanimacija, koji se pomalo bavi umetnošću, sakuplja kineski lak, upravo jedan od onih gotovana kakvi se jave u svakoj porodici. Franciska je znala i da je homoseksualac, i samo se jako začudila što se neko kao Leo, koji je već svojim pozivom naučen da homoseksualnost i druge fenomene posmatra neutralno i naučno, o tom rođaku izražava tako kao da je kriv što je dobio umetničke predmete, homoseksualnost i pride nasleđeni novac, ali tada se Franciska još toliko divila svom mužu da bi bila nešto

više nego samo iritirana i pozleđena. S olakšanjem je čula i od stare gospođe, kad je red došao na ta teška vremena, da mu je Leo bio neizmerno zahvalan i da je pomogao tom Johanesu koji se bio zaglavio u mnoštvo ličnih problema, o kojima je bolje ne govoriti. Stara gospođa je oklevala, pa ohrabrivši se, pošto je ipak sedela vizavi žene jednog psihijatra, rekla: morate nam ime znati, Johanes je seksualac.

Franciska se savladala i potisnula smeh, bila je to sigurno najveća kuraž na kakvu se stara gospođa već godinama nije odvažila, ali s Franciskom je bivala sve otvorenija pa je ispričala kako je Johanes navodno često dobijao savet od Lea, naravno besplatan, ali to s Johanesom je prosto beznadežno, a kad neko nema dobru volju da se promeni, onda je shvatljivo što je neko kao Leo bio povređen, jer to s Johanesom će se sve nastaviti kao uvek. Franciska je oprezno prevodila sebi tu naivnu priču u realnost, sve je manje razumela zašto je Leo tako prezrivo i pakosno govorio o rođaku i tad nije dokučila očigledan razlog da je Leo nerado hteo da bude podsećan na obavezu, kao što je nerado hteo da bude podsećan na svoju majku i svoje ranije žene, koje su za njega predstavljale jednu jedinstvenu zaveru poverilaca, kojima bi umakao samo ako bi ih unizio pred sobom i drugima, jer slično su mu tekli i govori o njegovoj prvoj ženi koja je morala biti inkarnacija đavolstva i nerazuma i podlosti, što se ispostavilo tek prilikom razvoda, kad joj je njen otmeni gospodin otac uzeo advokata, da joj osigura jedan deo novca za dete, novca koji mu je ona bila dala u drugim teškim vremenima kao mladom lekaru. Bila je to jedna, za Francisku strahovito visoka suma, ali se, kako je čula, od „baronice“, kako ju je Leo ironično uvek zvao, ništa drugo nije moglo ni očekivati, jer ta porodica ga je uvek tretirala kao skorojevića, ne sluteći ni najma-

nje koga ima pred sobom, a i to da se „baronica“ posle više nije udavala, već da živi sasvim povučeno, dodao je veselije, jer sem njega ne bi našla nijednog idiota, mladog i glupog i sirotog, kakav je on tada bio, koji bi oženio tu preciozu. Ništa od njegovog rada nije razumela, apsolutno ništa, a što se tiče sporazuma u vezi sina, tu se doduše ponela fer, redovno ga šalje i uči da poštuje oca, ali naravno samo da celom svetu pokaže koliko je otmena, ni iz kojeg drugog razloga.

U to vreme je trnovit, mukotrpan uspon jednog genijalnog lekara bio već Franciskina religija, i ona je uvek iznova zamišljala kako je on, pod neiskazivim mukama i uprkos prepreci tog strašnog braka, prokrio svoj put ka vrhu. I teret koji je ipak predstavljala njegova majka, finansijski i moralno, nije mu bio lak, i barem njega mu je Franciska mogla skinuti s vrata. Iako joj možda inače ne bi padalo na pamet da svoje slobodne časove provodi s jednom staricom, oni su, u misli na Lea postali nešto posebno, neka ispomoć, neki dokaz ljubavi za njega, da bi mu se glava sasvim oslobodila za rad.

I Leo je bio baš dobar prema njoj, govorio joj je da je preterano koliko se brine o njegoj majci, bio bi dovoljan i telefonski poziv tu i tamo.

Od pre nekoliko godina stara gospođa je imala telefon koga se međutim više plašila nego što ga je volela, jer je nerado telefonirala, a uvek je vikala u slušalicu i nije čula šta drugi na vezi govori; sem toga je telefon premnogo koštao, ali to Franciska nije smela da kaže Leu.

Stara gospođa, koju je podstakla Franciska i druga čaša šerija, ipak je jednom započela da priča o ranijim vremenima, o onim sasvim ranim, i ispostavilo se da ona nije bila ni iz kakve akademske porodice, otac joj je bio rukavičar i čarapar u jednoj maloj fabrici u Do-

njoj Austriji, a ona je bila najstarije od osmoro dece; i pored toga je tada, kad je pošla u službu, imala jedno predivno vreme jer dospela je u jednu grčku porodicu, kod basnoslovno bogatih ljudi koji su imali jednog dečkića, najlepše dete koje je ikad videla a ona mu je postala guvernanta, jer biti guvernanta bila je veoma dobra služba, ništa ponižavajuće, a mlada Grkova supruga imala je dabome mnogo slugu, o da, svakako je imala mnogo sreće jer tada je bilo teško naći tako dobro nameštenje. Dete se zvalo Kiki. U svakom slučaju svi su ga tada zvali Kiki. Kad je stara gospođa počela sve češće da priča o Kikiju, pa joj je na pamet padao svaki detalj od onoga što je Kiki govorio, kako je nestašan i mio bio, kakve su šetnje zajedno pravili, u očima bi joj se javio neki sjaj kojega u njima nikada nije bilo kad je govorila o sopstvenom detetu. Kiki je naprosto bio anđelak, bez nevaljalstva, naglasila je, bez ikakvog nevaljalstva, i razdvajanje je moralo biti tako strašno teško, Kikiju su zatajili da je gospođica otišla, a ona je celu noć preplakala, i godinama kasnije još jednom je pokušala da otkrije šta je bilo s tom porodicom, negde je čula da putuju, drugde opet da su u Grčkoj, i sad tek nije znala šta je s Kikijem koji bi sad morao imati preko šezdeset, kazala je zamišljeno, a morala je da ode jer su Grci tada morali da krenu na prvo veliko putovanje, a nisu mogli da je povedu sa sobom, i za rastanak je dobila predivan poklon od mlade žene. Stara gospođa je ustala i uzela da pretura po jednoj kaseti, pokazala joj je broš od Kikijeve majke, pravi, s brilijantima, ali i danas se pita nisu li na putovanje morali da krenu zato što je mlada žena bila primetila da se Kiki vezao više za nju nego za majku, to je svakako mogla razumeti, ali bio je to najteži udarac, i nikad to zapravo nije prebolela. Franciska je zamišljeno gledala u broš koji je možda zaista bio

veoma vredan, no ona se baš nije razumela u nakit, razumela je samo da je taj Kiki staroj gospođi zacelo značio više od Lea. Jer često se ustručavala da ispriča nešto iz Leovog detinjstva, ili bi započela, pa bi se namah presekla i brzo kazala: – Ali to su bile detinjarije, dečake je prosto teško podizati, i nije on to radio namereno, ali tada je prosto imao teško vreme, a ja sam već imala svoju lepu oskudicu, no čoveku se dabome sve hiljadostruko vrati kad dete poraste i pođe svojim putem i proslavi se, on, znate, zapravo više liči na svoga oca nego na mene.

Franciska je smotreno vratila broš, a stara se gospođa opet prepade. Molim Vas, Franciska, samo Leu ovo ne pominjite, zbog broša, on ne zna ništa o tome, i to bi ga moglo razljutiti, jer, znate, imam plan, ako se razbolim onda bih ga mogla prodati da ne moram ipak još više da mu padnem na teret. Franciska je plašno i snažno zagrlila staru gospođu. Nikad to ne smete uraditi, obećajte mi da nikad nećete prodati taj ukras. Pa Vi nam niste na teretu!

Pri povratku kući išla je zaobilazno, i uzduž i popreko, jer u njoj je bila takva turbulencija, ta sirota žena verovatno ipak ne bi želela da proda taj broš, dok ona i Leo troše prilično mnogo novca, putuju, primaju goste, i jednako je razmišljala šta zapravo mora reći Leu, ali nešto ju je upozorilo, bio je to prvi tihi alarm u njoj, jer u nečemu, ma šta to bilo, iako je bila na svoju ruku i preterivala, stara je gospođa morala imati pravo, i stoga ipak kod kuće nijednu reč nije rekla, samo radosno da je majka odlično. Međutim, pre puta na neki kongres u London krišom je sklopila ugovor s jednom garažom koja je iznajmljivala automobile i privatno slala taksi po pozivu, s tim da će trošak padati na njen teret, a staroj gospođi je pre puta rekla: – Pala nam je na pamet jedna ideja jer ne bi treba-

lo da idete sami predaleko, nego svaki put pozovite taksi, to ne košta skoro ništa, to je prosto ljubaznost jednog starog pacijenta, ali nemojte o tome govoriti, a pogotovo ne s Leom, znate kakav je on, ne voli da mu se zahvaljuju i tako to, a Vi se vozite u grad, kad Vam nešto bude trebalo, i ostavite kola da Vas čekaju i tražite da Vas vozi samo gospodin Pinajder, mlađi. On inače ne zna da je njegov otac bio Leov pacijent, to kao što znate potpada pod lekarsku tajnu, upravo dolazim od njega, a Vi mi obećajte, Leu za ljubav, da ćete uzimati kola, prosto da mi budemo mirni. U prvo vreme stara gospođa je retko koristila kola, i Franciska ju je izgrdila kad se vratila iz Engleske, jer s nogom se opet slošilo i stara gospođa je naravno sve kupovine obavljala peške, a jednom se čak odvezla tramvajem u centar grada jer u Hicingu skoro da nema ničeg, i Franciska joj je rekla energično, kao jogunastom detetu, to više tako ne može.

Prošlo je i vreme razgovora o Kikiju, životu jedne mlade guvernante u Beču pre Prvog svetskog rata i pre udaje, a katkad je pričala samo Franciska, posebno kad bi se vratila s nekog putovanja s Leom, recimo o nekom veličanstvenom predavanju koje je Leo održao na kongresu i da joj je sad dao da ponese taj separat za majku. Stara gospođa je polako i s naporom čitala naslov: „Značaj endogenih i egzogenih faktora pri razvoju paranoidnih i depresivno obojenih psihoza kod bivših sužnjeva koncentracionih logora i izbeglica“. Franciska je uveravala kako je to samo mali preliminarni rad za jedan mnogo veći, na kojem radi, a sad već i ona može da saraduje, biće to verovatno prva važna knjiga na tom polju. Od još nesagledivog značaja.

Stara gospođa je bila neobično nema, sigurno nije razumela domet tih radova, možda ni šta uopšte njen sin radi. Zatim je iznenađujuće rekla: Samo da s tim

ne napravi sebi previše neprijatelja, ovde u Beču, a tu je onda još nešto...

Franciska se uzbudila: – Ali to bi čak bilo vrlo dobro, to jeste i provokacija, a Leo se nikoga ne plaši jer za njega je to jedino važan zadatak koji daleko prevazilazi svoj naučni značaj.

Da, naravno, brzo reče stara gospođa, i on zna da se brani, a neprijatelje čovek uopšte ima tek kad je na glasu. Zna li da je on godinu i po dana, pre kraja rata, bio u konclogoru? Franciska je bila iznenađena, nije to znala, no onda nije razumela povezanost. Stara gospođa nije htela da govori dalje o tome, a onda je to ipak učinila. Za Lea je već bila opasnost, tada, da ima rođaka koji je... vidim, razumete. Da, naravno, reče Franciska. Ali ostade malo zbunjena jer stara gospođa je katkad imala neki opširan način da govori stvari, a da ipak ne kaže, pa se nije snašla, iako je najednom bila sva ispunjena ponosom što je neko iz Leove familije proživio nešto tako strašno, i što joj Leo, na svoj taktičan i skroman način, nikada ništa o tome nije rekao, ni u kakvoj se opasnosti, kao mlad lekar, morao nalaziti. Tog popodneva stara gospođa nije više želela dalje da govori, nego je kazala, bez veze: – Čujete li VI to?

Šta?

Pse, reče stara gospođa. Pre nikada nije bilo toliko pasa u Hicingu, opet sam čula neke da laju, a laju i noću. Gospođa Šental, vrata pored, sad ima pudlu. Ali taj pas manje laje, veoma je mio, nju srećem skoro svaki dan, ali samo se pozdravimo, muž joj nije akademski građanin.

Franciska je morala brzo nazad u grad, i ovaj put je htela da upita Lea, treba li nešto da znači što njegova majka najednom govori o psima, da li je to neki zabrinjavajuć simptom, možda u vezi sa starenjem.

Takođe joj je palo u oči kako se stara gospođa u nekom trenutku bila uzбудila zbog deset šilinga koji su prethodno ležali na stolu, pa ih više nije bilo kad je gospođa Agnes otišla, i to uzbuđenje zbog deset šilinga koji su nedostajali, što je međutim ona izvesno samo umislila, to su ipak bili znaci nekog procesa, jer je nemoguće da bih ih služavka uzela, bila je to, što se u nekim krugovima, onim boljim, kaže *dibidus* čestita duša koja je dolazila više iz sažaljenja nego zbog novca koji joj uopšte nije bio potreban, bila je to s njene strane samo ljubaznost, ništa drugo. Teško da bi i trapavi pokloni stare gospođe Jordan, kakva otrcana prastara torbica ili neki drugi beskoristan predmet, podstakli tu gospođu Agnes da dolazi, jer ona je odavno shvatila da nema šta da očekuje ni od starice ni od njenog sina, a nije ništa znala o Franciskinoj usrdnoj želji da se situacija popravi, i Franciska je zbog toga urazumljivala staru gospođu kao dete, jer nije htela da ta dragocena pomoć propadne zbog neke staračke ludosti i neosnovane sumnje.

Kad bi dolazila, sve češće je zaticala staru gospođu na prozoru, i tad više nisu sedele zajedno da piju šeri i grickaju pecivo, nastavljalo se dakle sa psima, dok je istovremeno počeo sve više da joj slabi sluh i Franciska nije znala šta da radi, jer nešto se očito zbivalo i Leo, koga je držala podalje od svega, jednog dana ipak neće imati kud, nego da se pozabavi majkom. Samo što je upravo tada počelo nešto da se komplikuje između nje i Lea, pa je otkrila da ju je on bio u toj meri uplašio da ga se ona bojala, ali barem jednom, u napadu njene stare hrabrosti, savlađujući svoj neshvatljiv strah, predložila je dok su večerali: – A što ne uzmemo majku kod nas, ipak imamo mesta, i onda bi naša Rozi uvek bila uz nju i ti ne bi morao da brineš, sem toga ona je tako tiha i bez prohteva, ona ti nikad ne bi

smetala, a pogotovo meni ne bi, kažem to zbog tebe, jer znam koliko brineš. Leo, koji je te večeri bio dobre volje i nečemu se krišom radovao, ona samo nije odgonetnula čemu, ali koristila je priliku, odgovorio je smejući se: – Kakva ideja, ti dušo stvarno nemaš nikakav osećaj za situaciju, stari ljudi se ne smeju presađivati, to bi je samo deprimiralo, i potrebna joj je njena sloboda, ona je jaka žena koja je decenijama živela sama, a sumnjam da je ti znaš koliko je ja znam, ona bi ovde umrla od straha, već zbog ljudi koji nam dolaze, i onda bi se možda satima susprezala da ode i u kupatilo, od straha da bi neko od nas takođe mogao hteti u kupatilo. Ali, Franciskice, molim te, ne takvo lice, tvoja zamisao mi je dirljiva i pohvalna, ali ti bi je time glatko ubila, svojom divnom idejom. Samo mi veruj, o tim stvarima ja sam ipak bolje obavešten.

Ali ta stvar sa psima...? Franciska je počela da muca jer uopšte nije želela da priča o tome i najradije bi se ujela za jezik. Više nije bila u stanju da izrazi svoju zabrinutost kako valja.

Šta, upitao je njen muž, potpuno izmenjen, još želi džukelu? Ne razumem, uzvratila je Franciska. Kako – valjda ne misliš da želi da ima psa?

Ama naravno, i samo se radujem što je ta detinjasta epizoda brzo prošla, jer ona, u svojim godinama, ipak ne bi mogla da izađe na kraj još i sa psom, treba da pazi na sebe, to mi je važnije, pas je takva robija koju ona u svojoj progresivnoj senilnosti ne može ni da zamisli. Nikad mi to nije pomenula, uzvratila je bojažljivo Franciska, ne verujem da želi psa. Htela sam da kažem nešto sasvim drugo, ali to je bez značaja, izvini. Uzećeš jedan konjak, da li još radiš, treba li nešto da ti prekucam?

Prilikom sledeće posete Franciska nije znala kako da izvede da iz stare gospođe, koja je bila na oprezu,

iščeprka odgovore na pitanja koja su je kopkala. Započela je izokola i uzgred rekla: – Danas sam inače videla pudlu gospođe Šental, stvarno simpatičan pas, a pudle baš volim, uopšte sve životinje, jer sam ja ipak odrasla na selu, uvek smo imali pse, mislim, moji deda i baba i svi ljudi u selu, a naravno i mačke. Zar za Vas ne bi bilo dobro da imate psa, ili mačku, sad kad već imate teškoća s čitanjem, tako nešto doduše prođe, ali ja bih strašno volela da imam psa, samo što, znate, u gradu, to je muka, a ne valja ni za psa, dok u Hicingu, gde može da se jarca po dvorištu a čovek da ide da šeta...

Stara gospođa uzbuđeno reče: – Pas, ne, ne, ne želim nikakvog psa! Franciska je primetila da je uradila nešto pogrešno, ali je u isti mah osetila da nije povredila staru gospođu, kao kad bi joj predložila da uzme papagaja ili kanarinca, moralo je to biti nešto sasvim drugo što ju je tako uzбудilo. Posle nekog vremena stara gospođa veoma mirno reče: – Nuri je bio veoma lep pas, i ja sam dobro izlazila na kraj s njim, bilo je to, dajte da razmislim, mora biti da je otad prošlo već pet godina, ali onda sam ga dala, u neki azil ili gde ih preprodaju. Leo ne voli pse. Ne, šta to govorim, bilo je sasvim drugačije, u tom psu je bilo nešto što ne mogu sebi da objasnim, nije mogao da trpi Lea, svaki put ga je spopadalo pa je lajao kao lud kad bi se Leo samo približio vratima i onda bi ga skoro ujeo, i Leo je tako negodovao, pa to je tako prirodno, pas koji je tako oštar, ali inače nikad nije bio takav, ni sa kim nepoznatim, i onda sam ga, razume se, dala. Nisam valjda mogla da pustim da Nuri laje na Lea i da ga ujede, ne, to je bilo previše, jer Leu treba ipak da je ugodno kad dođe, a ne da mora da se jedi zbog nevaspitanog psa.

Franciska je pomislila kako je Leo, iako više nije bilo psa koji ga nije trpeo i koji ga je spopadao, ipak prilično retko dolazio i sve manje otkad ga je Franci-

ska u tome odmenila. Kad je uopšte bio ovde? Jednom su zajedno utroje malo prošetali po vinskom putu i u Helenentalu i ručali s majkom u nekoj gostionici, ali inače je ipak dolazila samo Franciska.

Samo nemojte ništa govoriti Leu, to s Nurijem ga je jako pogodilo, on je, znate, veoma povredljiv, i danas ne mogu sebi da oprostim što sam bila toliki egoist da želim da imam Nurija, ali stari ljudi su prosto veliki egoisti, draga Franciska, to Vi još uopšte ne razumete, Vi ste još tako mladi i dobri, ali kad čovek ostari, onda dolaze te sebične želje i čovek ne sme da popusti. Da Leo nije brinuo o meni, šta bi od mene postalo, otac mu je tako iznebuha umro i više se ni na šta nije moglo misliti, a nije bilo ni novca, moj muž je bio malo lakomislen, ne, ne rasipnik, ali kuburio je s tim, nije bio srećne ruke s novcem, tu Leo nije povukao na njega, samo što sam ja tad još mogla da radim, jer to je bilo za dečka, a ja sam još bila mlada, ali šta bi danas trebalo da radim? Jedini moj strah je uvek bio da ću morati u starački dom, a to Leo nikad ne bi dopustio, i da nisam imala ovaj stan, morala bih u dom, a toga jedan pas nije bio vredan. Franciska ju je slušala u grču, pa u mislima reče sebi: – To je dakle to, to je to, ona je svog psa dala zbog njega. Kakvi smo mi to ljudi – reče sebi, jer bila je nesposobna da misli – kakav je to čovek moj muž! Kako smo svirepi, a ona sebe smatra egoistom, dok mi imamo sve! Da ne bi pokazala suze, brzo je raspakovala mali paket od MEINL-a, sa sitnicama, i napravila se kao da ništa nije razumela. – Ah, uzgred, gde mi je glava, donela sam Vam samo čaja i kafe i malo lososa i ruske salate, verovatno se sve zajedno ne slaže jedno s drugim, ali danas sam bila prilično smušena u kupovini, jer Leo putuje a rukopis još nije gotov, no on će Vas večeras pozvati telefonom i vraća se već za nedelju dana.

Trebalo bi da se malo odmori, reče stara gospođa, pobrinite se ipak za to, pa niste još imali ferija ove godine. Franciska živo reče: – Dobra ideja, nekako ću ga već nagovoriti, to se mora izvesti malčice lukavo, ali to je dobar savet što mi ga dadoste, jer on se stalno prerađuje, i moram ga malo prikočiti.

Ono što Franciska nije znala, bilo je da je to bila njena poslednja poseta kod stare gospođe i da joj više nije neophodno malo lukavstvo, jer su došla nova zbivanja a od takve uraganske snage da je gotovo zaboravila staru gospođu i još mnogo toga drugog.

Stara gospođa, u strahu, svog sina na telefonu nije pitala zašto Franciska više ne dolazi. Uznemirila se, ali sin je zvučao zadovoljno i spokojno, a jednom je čak došao i ostao dvadeset minuta. Nije dotakao pecivo, nije ispio šeri, nije govorio o Franciski, ali poprilično o sebi, i to ju je učinilo presrećnom jer već dugo više nije govorio o sebi. Sad dakle odlazi na put, mora malo da se odmori, samo što se kod reči „Meksiko“ stara gospođa štreknula, jer: zar tamo nema škorpionâ i revolucijâ, i divljaka i zemljotresa, ali on ju je ismejao, poljubio je i obećao da će joj pisati, pa joj je i poslao nekoliko razglednica koje je pobožno čitala. Franciskini pozdravi su na njima izostali. Franciska ju je jednom pozvala iz Koruške. Ah, kako se ta mladež razbacuje novcem! Jer Franciska se samo raspitivala da li je sve u redu. Zatim su pričale o Leu, samo što je stara gospođa viknula uvek u najnezgodnijem momentu: ali, dete, biće preskupo, no Franciska je dalje govorila, da, uspelo joj je, on se sad napokon malo odmara, a ona je morala da otputuje kod brata, da nešto tu reguliše, stoga nije mogla da prati Lea. Porodični poslovi u Koruškoj. Zbog kuće. Zatim je stara gospođa pride dobila jedan neobičan koverat, s nekoliko redova od Franciske, osim srdačnosti unutra nije bilo ničeg

sem da bi volela da joj pošalje jednu fotografiju koju je sama načinila; fotografija je prikazivala nasmejanog Lea, po svoj prilici na Semeringu, u snežnom pejzažu, ispred nekog velikog hotela. Stara gospođa je odlučila da Leu ne kaže ništa, a on ionako neće pitati. Sakrila je sliku ispod broša u kaseti.

Sad više uopšte nije mogla da čita knjige a radio joj je bio dosadan, tražila je još samo novine koje joj je donosila gospođa Agnes. U novinama, za koje su joj bili potrebni sati, čitala je umrlice, uvek bi osetila izvesno zadovoljstvo kad bi umro neko mlađi od nje. Eto i profesor Haderer, on je mogao imati najviše sedamdeset godina. Umrla je i majka gospođe Šental, od raka, nije imala ni šezdeset pet. Kruto je izjavila saučešće u mlekari, pudlu nije ni pogledala, i onda je opet otišla kući i stala na prozor. Nije toliko malo spavala kako se često tvrdi o starijim ljudima, ali često se budila i već bi čula pse. Kad bi došla služavka, ona bi se prepala jer otkako Franciska više nije dolazila smetao joj je svaki dolazak nekoga, i ona je sama osećala kao da se promenila. Jer sad ju je zaista plašilo da se iznenada može srušiti na ulici, ili što više ne gospodari sobom ako joj zatreba nešto u gradu, pa je stoga uvek pokorno zvala mladog gospodina Pinajdera koji ju je vozio okolo. I tako se navikla na male udobnosti iz bezbednosnih razloga. Potpuno je izgubila osećaj za vreme i kad je jednom Leo, preplanuo od sunca, skoknuo kod nje, više nije znala da li se sad vratio iz Meksika ni kad je uopšte bio tamo, ali je bila odviše pametna da bi se o tome raspitivala, a onda je iz jedne rečenice zaključila da je upravo stigao sa Iskije, s puta u Italiju. Kazala je rasejano: – Dobro, dobro. To ti je prijalo. I dok joj je nešto pričao, počeli su da laju psi, više njih istovremeno, iz neposredne blizine, pa je bila okružena tim lavežom i nekom tihom, tihom jezom

od toga što se više ne plaši svog sina. Jedan celoživotni strah odjednom je ispario iz nje.

Kad joj je rekao, u odlasku: – Sledeći put povešću sa sobom Elfi, moraš je konačno upoznati! – uopšte nije znala o čemu on to govori. Dakle više nije u braku s Franciskom, a otkad u stvari više nije, i koja je sad to zapravo supruga po redu, toga se više nije sećala, ni koliko dugo je živeo s Franciskom, ni kad, pa je samo kazala: – Samo je dovedi. Dobro. Samo ako je dobro za tebe. Jedan trenutak imala je živ doživljaj da je Nuri opet kod nje i da će ga opet napasti, zarežati na njega, toliko je lavež sad bio blizu. On ipak najzad treba da ide, kazala mu je, želi da bude sama. Iz navike se zahvalila, opreza radi, a on je začuđeno upitao: – Ali zbog čega? Eto ipak sam zaista zaboravio da ti donesem moju knjigu. Fenomenalan uspeh. Daću da ti je pošalju.

Dakle mnogo hvala, dečko moj. Samo je šalji, ali tvoja glupa majka nažalost jedva da više čita i tako malo razume.

Dala mu je da je zagrli i već se iznova našla sama, izložena tom lajanju. Dolazilo je iz svih hicinških bašti i stanova, započela je invazija bestija, psi su joj se približavali, lajali ka njoj, a ona je stajala uspravno, kao uvek, i sanjala ne više o vremenu s Kikijem i Grcima, nije više mislila na dan kada je nestala poslednja novčanica od deset šilinga a Leo je slagao, nego je još samo napregnuto pokušavala da još bolje sakrije stvari, htela je i da ih baci, posebno broš i fotografiju, da Leo ništa ne nađe posle njene smrti, ali nije joj padalo na pamet nijedno dobro skrovište, samo kanta sa smećem, ali i gospođi Agnes je sve manje verovala, jer njoj bi morala dati kantu za smeće, a sumnjala je da će ta osoba procunjati po njoj i onda naći broš. Jednom je rekla nešto previše neprijatno: – Dajte ipak barem kosti i ostatke psima.

Služavka ju je zapanjeno pogledala i rekla: – Kojim psima? Psima naravno, istrajavala je s visoka stara gospođa, želela bih da to dobiju psi! Jedna sumnjiva osoba, jedna lopuža, ta će kosti verovatno odneti kući.

Psima, kažem. Zar me ne razumete, ne čujete dobro? Nikakvo čudo, u Vašim godinama.

Zatim su psi lajali tiše, neko je udaljio pse ili su nekolicinu dali, jer to više nije bilo onako jako, učestalo i oštro lajanje od pre. Što su tiše lajali to je postajala upornija, čekala je samo na povratak jačeg lajanja, moralo se moći čekati i ona je mogla da čeka. Na koncu odjednom to više nije bilo lajanje, iako je nesumnjivo dolazilo od pasa iz susedstva, pa ni režanje, samo tu i tamo glasno, divlje, pobedničko podvriskivanje jednog jedinog psa, potom neko cviljenje u pozadini i lajanje ostalih koje se udaljavalo.

Jednoga dana, gotovo dve godine po smrti svoje sestre Franciske, gospodin dr Martin Raner primio je račun od neke firme Pinajder, na ime taksi-usluga koje su bile tačno datirane, naručene i delom plaćene i od Franciske Jordan, ali pošto je samo mali broj vožnji bio ostvaren za njenog života, većina pak posle njene smrti, on je pozvao firmu da dobije objašnjenje za taj misteriozni račun. Objašnjenje mu je doduše samo malo toga objasnilo, ali pošto nije želeo da pozove svog bivšeg zeta a još manje da ga još jednom u životu vidi, sam je platio, na rate, vožnje jedne žene koju uopšte nije poznavao i koja ga se nije nimalo ticala. Došao je do zaključka da je stara gospođa Jordan, koju je taj Pinajder vozio, pre nekog vremena po svoj prilici umrla, jer je firma više meseci od poslednje vožnje, možda iz pijeteta, precrtala, pre nego što je istakla svoj zahtev.